

Η Θεατρική Πράξη στα Γλωσσικά Μαθήματα

(σημειώσεις από την εισήγηση στο εργαστήριο της Συνδιάσκεψης 2000 για το Θέατρο στην Εκπαίδευση *)

Αγλαΐα Γαλανοπούλου

Πάρεδρος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Δεν είναι λίγοι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι είναι ανύπαρκτη η χαρά στο σχολείο σήμερα (1). Παρά τις προσπάθειες που κατά καιρούς γίνονται, το σχολείο φαίνεται:

A.) να είναι στραμμένο περισσότερο προς την απόκτηση γνώσεων και λιγότερο προς την απόκτηση γνώσεων και βιωμάτων ή γνώσεων μέσω βιωμάτων

B.) να διδάσκει επιτυχώς σχολικά μαθήματα αλλά να είναι ανεπαρκώς προετοιμασμένο να αναπτύξει την εμπιστοσύνη του μαθητή στον εαυτό του καθώς και δεξιότητες για επάγγελμα / εργασία, δεξιότητες για τη ζωή (2).

Σημειώνεται ωστόσο το ακόλουθο αντιφατικό φαινόμενο: στο πλαίσιο της «κοινωνίας της μάθησης» δίνεται έμφαση στην ανάγκη να αναπτυχθούν σε όλους τους εκπαιδευόμενους οι κριτικές ικανότητες που απαιτούνται για να αντιλαμβάνονται τη σημασία και τη σπουδαιότητα πραγμάτων / θεμάτων και να διατυπώνουν κρίσεις για αυτά, που θα βασίζονται σε πληροφόρηση. Οι ανάγκες της κοινωνίας και οι ανάγκες του ατόμου θεωρούνται ότι είναι συμπληρωματικές και αμοιβαία υποστηριζόμενες (3).

Γ.) να κωφεύει στη φωνή του μαθητή κατά τη στιγμή της σχεδίασης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Η παραδοσιακή μορφή σχεδίασης εκπαιδευτικών προγραμμάτων προσφέρει ελάχιστο χώρο για την έκφραση και την κάλυψη των αναγκών των μαθητών και ακόμα λιγότερο για τα ενδιαφέροντά τους (4).

Δ.) να ακολουθεί τους δικούς του ρυθμούς ενώ η κοινωνία τους δικούς της. Με τον τρόπο αυτό, το σχολείο, λειτουργώντας ως μηχανισμός συντήρησης, νομιμοποιεί εκ των υστέρων εντάσσοντας στις δομές και τα προγράμματά του, στοιχεία, τα οποία η ίδια η ζωή έχει ήδη προσπεράσει (5). Τα στοιχεία αυτά όταν εισάγονται, ως επίσημες θεσμικές συνιστώσες της εκπαιδευτικής ή / και διδακτικής διαδικασίας, έχουν χάσει τη φρεσκάδα, την αυθεντικότητά τους.

Ωστόσο δίπλα σ' αυτό τον επίσημο μηχανισμό και παράλληλα μ' αυτόν ή καλύτερα μέσα σ' αυτόν συναντώνται «οάσεις» εκπαιδευτικής δημιουργίας και φαντασίας, εκπαιδευτικής εφευρετικότητας, χάρη στο μεράκι πολλών εκπαιδευτικών της πράξης, της εκπαιδευτικής βάσης.

Θα ήταν σκόπιμο να σημειωθεί ότι κατά την τελευταία δεκαετία η ύπαρξη πολλών ευρωπαϊκών προγραμμάτων (Socrates, Comenius-Lingua, Interreg, Tempus, κυρίως Β' Κ.Π.Σ. κ.α.) τόνωσε την εκπαιδευτική αυτή δημιουργικότητα που κατέληξε σε αξιοπρόσεκτες εκπαιδευτικές εφαρμογές (6).

Έτσι, δίπλα στις «επίσημες» θεσμικές εκπαιδευτικές υλοποιήσεις, που βασίσθηκαν με τη σειρά τους σε μεγάλο βαθμό σε ευρωπαϊκούς πόρους και στοιχειοθετούν το προφίλ του σύγχρονου εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος τοποθετούνται οι «ανεπίσημες», οι υλοποιήσεις των εκπαιδευτικών της βάσης που χρηματοδοτήθηκαν συχνά από τους ίδιους πόρους.

Έτσι θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχουμε δύο «σχολεία»: εκείνο που επίσημα σχεδιάστηκε και εκείνο που πηγάζει από τις ανιχνεύσεις και το ψάξιμο της εκπαιδευτικής βάσης: ποιος σχεδιασμός εμπεριέχει περισσότερα στοιχεία καινοτομίας, συγκλίνουν οι δυο σχεδιασμοί, αντλεί συμπεράσματα το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα από τις υλοποιήσεις του ανεπίσημου (εφόσον το ίδιο το κράτος τις χρηματοδοτεί χρησιμοποιώντας τους κοινοτικούς πόρους), ώστε να προκύπτει προστιθέμενη αξία για τους πολίτες; Θα αξιολογηθούν στη βάση αυτή τα προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν από εκπαιδευτικούς; (7) Θα δημιουργηθούν συστηματικοί διάλογοι επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ επίσημων φορέων εκπαίδευσης και εκπαιδευτικής βάσης, ώστε να αξιοποιείται η εκπαιδευτική ευρηματικότητα και οι εκπαιδευτικές πρακτικές που πηγάζουν από την εκπαιδευτική πράξη; Θα μειωθεί η απόκλιση μεταξύ του «σχολείου» και «ζωής» με έγκαιρη ενσωμάτωση νέων

* Η θεατρική πράξη στα γλωσσικά μαθήματα είναι ο γενικός τίτλος του εργαστηρίου που συντόνισε η Αγλαΐα Γαλανοπούλου με τη συμπαράσταση των εκπαιδευτικών Μαριλένα Γύπαρη, Ζωηλιάννα Μαντά, Δήμητρα Μπαμπάκου, Άννα Μαρτίνου, Χρυσάνθη Σιώπα, Μερόπη Σάββα και Ελένη Λαμπρονίκου. Οι σημειώσεις των άλλων εμμυχωτών του εργαστηρίου κατατίθενται χωριστά στο βιβλίο αυτό.

προσεγγίσεων και πρακτικών πριν οι τελευταίες χάσουν τη φρεσκάδα τους με τελικό στόχο την υπαρξη χαράς στο σχολείο ;

Αυτοί είναι οι προβληματισμοί που στάθηκαν η αιτία για την οργάνωση του εργαστηρίου με τίτλο «η θεατρική πράξη στα γλωσσικά μαθήματα».

Συζητώντας με τους συναδέλφους συνειδητοποιεί κανείς ότι πάρα πολλοί από αυτούς «παιίζουν», πειραματίζονται με το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα και εκπαιδευτικές διαδικασίες φέρνοντάς τα στα μέτρα του σχολείου και της τάξης τους, δημιουργώντας εν τέλει στην πράξη το «κρυφό αναλυτικό πρόγραμμά» τους, δίχως συχνά να γνωρίζουν αυτούς τους επίσημους, «σοφούς» όρους.

Το τελευταίο διάστημα η «διαθεματικότητα» βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των επίσημων εκπαιδευτικών φορέων. Διαθεματική ή διεπιστημονική προσέγγιση της μάθησης και της γνώσης, καινοτόμα projects βασισμένα στην προσέγγιση αυτή, εναλλακτικές μορφές μάθησης και διδασκαλίας αποτελούν λίγους από τους όρους που χρησιμοποιούνται για να δείξουν ότι το επίσημο εκπαιδευτικό πρόγραμμα και τα προγράμματα σπουδών δείχνουν να έχουν την τάση να ενσωματώσουν στοιχεία προσφιλή στον εκπαιδευτικό κόσμο. Το πώς θα τα εντάξουν, ενσωματώσουν, διαχειρισθούν είναι μια άλλη υπόθεση. Συχνά, αξιόλογες προσπάθειες ακυρώνονται στην πράξη λόγω κακού προγραμματισμού ή υπερβολικά φιλόδοξων και βιαστικών εγχειρημάτων.

Παρατηρώντας ωστόσο το εκπαιδευτικό περιβάλλον είδα ότι στην πράξη σημαντικός αριθμός «ψαγμένων» συναδέλφων έχει υλοποιήσει διαθεματικά προγράμματα προσέγγισης της γνώσης, συνειδητοποιώντας το ή όχι και χρηματοδοτούμενος ή όχι (8).

Είναι σημαντικότατο το ότι το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα κινητοποιούμενο προς αυτή την κατεύθυνση εργασίας θα βρει πρόσφορο και προετοιμασμένο έδαφος ή θα συναντήσει εκπαιδευτικούς με έκδηλο το ενδιαφέρον για παρόμοιες διαδρομές.

Μια απ' αυτές τις διαδρομές, τα «ταξίδια» όπως μ' αρέσει να τα αποκαλώ, τους πειραματισμούς, εμπλέκει το θέατρο στην εκπαιδευτική διαδικασία. Είναι ένας πειραματισμός που συστηματικά και σε συνδυασμό με άλλους μπορεί να προκαλέσει το ενδιαφέρον των μαθητών για μάθηση γιατί ίσως βρίσκεται κοντά στις ανάγκες και αναζητήσεις τους.

Έχει ήδη σχηματισθεί μια σημαντική βιβλιογραφία διεθνής και ελληνική γύρω από το θέατρο στην εκπαίδευση (9). Το θέατρο είτε ως αμιγής θεατρική παράσταση, είτε ως δραματοποίηση, παιχνίδι ρόλων, θεατρικό παιχνίδι μέσα από τη διδακτική πράξη λειτουργεί «λυτρωτικά» και κερδίζει τους μαθητές όχι πια ως μαθητές αλλά ως άτομα, τα οποία μυσούνται και εθίζονται σε νέες μορφές μάθησης και μέσω αυτών κοινωνικοποιούνται αλλάζοντας αντιλήψεις και στάσεις για τη ζωή, στοιχείο που είναι το βασικό ζητούμενο από το σχολείο (10).

Κατά τη διδασκαλία των γλωσσικών μαθημάτων η επικοινωνιακή προσέγγιση ευνοεί την εφαρμογή μεθοδολογικών μέσων που άπτονται του «θέατρου» και που με τρόπο συμμετοχικό και βιωματικό βοηθούν το μαθητή να κατακτήσει τη νέα γνώση και να αποκτήσει νέες δεξιότητες για τη ζωή. Ο στόχος μπορεί να είναι ο προαναφερόμενος, όμως η διαδικασία που ακολουθείται φέρνει στην επιφάνεια και αποκαλύπτει ότι τόσο ο καθηγητής όσο και οι μαθητές μέσα από το «ταξίδι» με το θέατρο οδηγούνται σε ένα είδος «κάθαρσης». Προκύπτουν δευτερεύοντες στόχοι, ξένοι φαινομενικά προς το γνωστικό αντικείμενο, που δίνουν άλλη διάσταση στο μάθημα, στο σχολείο, στη δυναμική των σχέσεων διδάσκοντος-διδασκομένων, διδασκομένων μεταξύ τους.

Η ομάδα μας που αποτελείται από τις συναδέλφους: Μαριλένα Γύπαρη, Ελένη Λαμπρονίκου, Ζωηλιάνα Μαντά, Άννα Μαρτίνου, Δήμητρα Μπαμπάκου, Μερόπη Σάββα και Χρυσάνθη Σιώπα εργάστηκε προς την κατεύθυνση αυτή και νομίζω παίρνοντας πια απόσταση από τα πράγματα, ότι γνωρισθήκαμε, συνεργασθήκαμε περίφημα και περάσαμε όμορφα (είναι σημαντικό στις μέρες μας να περνάς όμορφα κάνοντας δημιουργικά πράγματα) στήνοντας όλες μαζί αυτό το εργαστήρι.

Η κατάθεση των εμπειριών των συναδέλφων που ακολουθούν ως αυτόνομα κείμενα, υιοθετεί την εξής πορεία:

- παρουσίαση ανεβάσματος θεατρικής παράστασης (Μαριλένα Γύπαρη, Ζωηλιάνα Μαντά, Δήμητρα Μπαμπάκου). Πρόκειται για συνεργασία διαφορετικών ειδικοτήτων με κοινό στόχο το ανέβασμα δύο παραστάσεων στη γαλλική γλώσσα.
- θεατρικό παιχνίδι για την καλύτερη εκμάθηση των ζωντανών γλωσσών: αγγλική γλώσσα (Άννα Μαρτίνου), ελληνική γλώσσα ως μητρική (Χρυσάνθη Σιώπα). Με αφορμή το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο ο εκπαιδευτικός ειδικότητας δρα διαθεματικά.

- δραματοποίηση, θεατρικό παιχνίδι για την βαθύτερη κατανόηση και βίωση της λογοτεχνίας / ποίησης (Ελένη Λαμπρονίκου). Με αφορμή το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο ο εκπαιδευτικός ειδικότητας δρα διαθεματικά.

Τελειώνοντας θα ήθελα θερμά να ευχαριστήσω τις συναδέλφους του εργαστηρίου με την ευχή να επαναλάβουμε την εμπειρία, το συντονιστή της Συνδιάσκεψης, το Νίκο Γκόβα, για την πολύτιμη συνεργασία και κατανόησή του καθώς και όλους όσοι μας τίμησαν με την παρουσία, την παρακολούθηση του εργαστηρίου και την ενεργή συμμετοχή τους στα τμήματα της παρουσίασης που προϋπέθεταν από πλευράς τους εμπλοκή σε θεατρικό παιχνίδι.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- (1) SNYDERS G., *Ecole, Classe et lutte des classes*, Puf, Paris, (1976)
- (2) OECD, *Education at a change*, (1995)
- (3) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Διδασκαλία και μάθηση: προς μια κοινωνία μάθησης*, (1995) και *Να οικοδομήσουμε μια Ευρώπη χωρίς αποκλεισμούς* (6745/00)
- (4) CIDREE, *Διεπιστημονική διδασκαλία και μάθηση στο σχολείο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*, μτφ. Ηλιάδης Ν. - Γαλανοπούλου Α., Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα, (1999)
- (5) ISAMBERT-JAMATI V, *Les savoirs scolaires, Enjeux sociaux des contenus d' enseignement et de leurs reformes*, Editions Universitaires, Paris, (1990)
- (6) Ενδεικτικά: ΜΠΑΓΑΚΗΣ Γ. (επιμέλεια), *Προαιρετικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα στη Σχολική Εκπαίδευση*, Μεταίχμιο, Αθήνα, (2000)
- (7) ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΥ Α., «Σχολεία Εφαρμογής Πειραματικών Προγραμμάτων Εκπαίδευσης, Μια προσπάθεια διεπιστημονικής και διαθεματικής προσέγγισης στην εκπαιδευτική πράξη» και «Τα προαιρετικά επιμορφωτικά προγράμματα για εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που υλοποιούνται στα ΠΕΚ με χρηματοδότηση από το Β' Κ.Π.Σ.», στο Γ. ΜΠΑΓΑΚΗΣ (επιμέλεια): *Προαιρετικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα στη Σχολική Εκπαίδευση*, Μεταίχμιο, Αθήνα, (2000)
- (8) ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΥ Α. «Η διδασκαλία των Ξένων Γλωσσών στο Ελληνικό Δημόσιο Σχολείο», στην *Επιθεώρηση Επιστημονικών και Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 4, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σσ. 145-159, (2001)
- (9) Για την ελληνική πραγματικότητα ενδεικτικά αναφέρουμε το έργο των Κ. Γεωργουσόπουλου, Θ. Γραμματά, Λ. Κουρετζή. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το αφιέρωμα «θέατρο και παιδιά» του περιοδικού ΔΙΑΒΑΖΩ, 214, (26.4.89) καθώς το *Δραματοποίηση για παιδιά* των εκδόσεων Άλκηστις, (1991)
- (10) Για όσους πρωτοασχολούνται με το θέατρο στην εκπαίδευση, ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την μελέτη τους παρουσιάζουν τα εξής βιβλία: WAGNER B.J., *Educational Drama, and Language Arts. What Research shows*, Heinemann, Portsmouth, (1998) εξαιρετικά χρήσιμο και για τις βιβλιογραφικές του παραπομπές, WOOLLAND B., *Η διδασκαλία του Δράματος στο δημοτικό σχολείο*, μτφ. Ε. Κανηρά, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, (1999), ZITZLPERGER H., *Τα παιδιά παίζουν παραμύθια*, μτφ. Δ. Παπαδοπούλου, Πατάκης, Αθήνα, (1999), DELDIME R., *Θέατρο για την Παιδική και Νεανική Ηλικία*, εισαγωγή-μετάφραση Θ. Γραμματάς, τυπωθήτω- Γ. Δαρδανός, Αθήνα, (1996) και SPOLIN V., *Theater Games for the Classroom. A Teacher's Handbook*, Northwestern University Press, Illinois, (1996).

Αθήνα 16/12/2000

Αγλαΐα Γαλανοπούλου